

En Vinter paa Elisalund

Af Propt. Vilh. Bruhns Erindringer.

Ved Forst. F. Elle Jensen.

Vilhelm Bruhn, f. 1847 i Næstved, var Søn af daværende Premierløjtnant ved Dragonerne, senere Oberst C. J. Bruhn († 1896). Efter sin Konfirmation kom han 1864 i Landvæsenlære, først hos Forpagter Otto Lawaetz, Kalundborg Ladegaard, derefter hos Proprietær Holm, Ubberupgaarden, og fik nu 1866 Plads som Mejerist og Tilsynshavende over Kreaturbesætningen paa Elisalund ved Hjarup. Senere havde han forskellige Forvalterpladser, men købte 1872 Proprietærgaarden »Constantia» ved Grenaa og fik 1884 Ejendommen »Fredsholt» et Par Mil fra Viborg. Efter 1911 at have solgt denne Gaard levede han nogle Aar som Privatmand i Viborg, men flyttede saa til Vindumovergaard ved Bjerringbro, der ejedes af hans Søn. Her døde han 1937, 89 Aar gammel. — Af hans efterladte, overordentligt livfuldt fortalte Erindringer om hans Barndom og Ungdom gengives nedenfor hans Beretning om Opholdet paa Elisalund.

Elisalund ejedes af Proprietær *Gustav Grüner**), som ogsaa en kort Tid havde været Elev hos Otto Lawaetz for at se Landbruget dèr, dog uden at deltage i det daglige Arbejde, saa jeg, som var der samtidig, fik ikke megen Forbindelse med ham; han var en høj, smuk Mand med et venligt og tiltalende Væsen, helt Kavaller. Nu skulde jeg altsaa tjene

---

*) G. E. Grüner blev en kendt Mand inden for dansk Landbrug. Han ejede Elisalund i Hjarup Sogn 1866—73, var f. 30/10 1839 i Ringsted Landsogn, Søn af Justitsraad, Godsejer T. L. Grüner til Rønnebæksholm og Hustru Elisabeth Beyer. Student fra Sorø 1860, Cand. phil. 1861, Landvæsenselev paa Egemark og Lerchenfeldt. 1873—80 var han

ham $\frac{1}{2}$ Aar og sætte Mejeriet paa samme Fod som paa Ladegaarden, tilse Fodringsen og i det hele ordne alt i Kostalden; det var jo en ansvarsfuld Gerning for mig unge Menneske, og jeg var ikke fri for en vis Ængstelse, men jeg lovede mig selv at gøre mit bedste.

Jeg skulde møde d. 1. Nov. (1866) og rejste derfor lige fra Ubberup. Det var en højst ubehagelig Rejse, Togene var overfyldte, og ikke alene Perronerne stod fulde af Skabe og Kister, men ogsaa i Kupeerne var der fuldt med Poser og Pakker. I Korsør tog det lang Tid at faa alt om Bord i den lille Damp; det regnede og blæste, i Kahytten var der ikke til at være, saa jeg søgte Ly under Kommandobroen. Turen gennem Fyn var ogsaa trist, alt laa sløret af Skyer og Regn, og i Middelfart kom vi ud paa en endnu mindre Damp. Her vilde jeg ned i Kahytten, men mødte min nye Principal, som straks kendte mig og sagde, at hverken Selskabet dernede eller Luften var til at udholde, saa vi blev staaende under Skylightet. Fra Fredericia tog vi straks med Toget til Kolding, hvor vi paa et Hotel, hvor Grüner holdt ind med sin Befordring, nød en Kop Kaffe, før vi kørte. Det var en fiks lille Jagtvogn med højt Kuskesæde, han havde, to smukke mørkerøde Heste med russisk Seletøj, Kusk med Kosakhue. Det saa jo ud af noget, og hurtigt gik det, men der blev ikke talt videre, vi sad og krøb sammen i Regnen, og mit personlige Barometer stod langt nede paa »Foran-

---

ansat i Landmandsbanken, 1881—1916 Ejer af Hegnsholt ved Fredensborg, fra 1895 af Dronninggaard ved Holte og af Landbogaard fra 1916. Han blev Hofjægermester, var Fmd. for Frederiksborg Amts Landboforening, Medlem af Landhusholdningsselskabets Bedømmelsesudvalg m. m. — Elisalund er en sammenstykket Gaard, samlet af Carl Th. Wissing i 1840 og nogle følgende Aar.

derligt«, ja det var jo ogsaa en Forandring — hvorledes vilde det gaa?

I Halvmørke rullede vi ind ad den store Midterport paa Elisalunds Lade, op mellem to lange Længer, den højre Hestestald, den venstre Kostald. Hovedbygningen var tildels oplyst, en køn hvid Bygning med høj Kælder under det hele og høj Stentrappe til Hoveddøren*) Hovedbygningen var flankeret af to lave Længer, den til højre var Køkken, Folkestue etc., den til venstre Mejeriet, min tilkommende Residens. Midt i Gaarden stod et Hundehus, hvorfra en stor pjusket Hund stak Hovedet ud med et gnavent Bjæf.

Men saa snart vi fra den sivende Regn, der havde saa nedtrykkende en Virkning, var kommet ind og havde faaet Tøjet, der drev af Vand, af, blev alt som forandret. Et hjerteligt Velkommen fik jeg baade af Grüner og hans gode Ven, Kandidat Kragh, som vist var fast Gæst paa Elisalund for at samle Kræfter efter Eksamen, ligeledes af den gamle Husbestyrerinde, idet der ingen Frue**) var paa Gaarden, en Antikvitet fra det forrige Aarhundrede, men kvik og rar. Der var lunt og lyst indendørs, et pænt Aftensbord ventede, det var jo meget tiltalende, og efter Aftensbordet blev der samtale om mangt og meget; Hilsner fra Ladegaarden og Ubberupgaarden overbragtes, og endelig fik jeg en kort Oversigt over min Gerning, som Grüner betroede mig, begyndte tidlig næste Morgen i Kostalden, og at jeg, naar jeg fik Tid, vilde finde Morgenkaffen her i dette Kabinet, hvor vi nu sad, og som viste sig at være vor daglige baade Spise- og Opholdsstue, et

*) Hovedbygningen var opført af Wissing 1856.

**) Grüner blev først gift 4/9 1874 med Nonny Emilie Grüner Grüner, f. paa Egemark, Datter af Hofjægermester C. E. Grüner.

meget hyggeligt Rum. Jeg tror nok, jeg begyndte at gabe efter den lange, kedsommelige Rejse; Grüner opdagede det og foreslog Retraite, hvorpaa han fulgte mig op paa et fikst, pænt Gavlværelse med Udsigt over Have og Skov, og efter at jeg havde pakket mine faa Sager ud, forsvandt jeg i Dynerne og Søvnens Arme.

Jeg vaagnede i god Tid, trak i Tøjet og stillede i Kostalden, hvor jeg præsenterede mig for en ældre Røgter, der saa noget mistænksomt paa mig, som vilde han sige: »Hvad mon du er for en Springfyr«, og saa tre Dejligheder af Malke- og Mejeripiger, som saa mindst lige saa nysgerrige ud — en Mand, der skulde lave Smør og Ost, det var aldrig før forefaldet i deres Praksis. (Husk, det var i 1866!) Alt kom snart i Gang, uden at jeg blandede mig videre deri; da jeg ingen bestemt Ordre eller Vejledning havde faaet af min Principal, mente jeg, det helst maatte gaa i den gamle Skure, saa kunde jeg, naar jeg sad fast i Sadlen, bedre lede det hen, hvor jeg vilde. Der blev fodret og malket godt, jeg vejede og opsiede Mælken i Bøtterne, Pigerne fyrede op og var yderst villige til at vise mig, hvor de forskellige Ting, som skulde bruges, var, Termometer, Smørfarve o. l., hvorpaa de gik til Davren og jeg op til et godt Kaffebord. Ingen af Herrerne havde endnu vist sig, da jeg gik i Gang med Kærning og Ostelavning; det var egentlig akkurat som i Ubberup, kun at her var godt tre Gange saa meget at behandle, men det havde mindre at sige, da jeg var fri for al Bonen og Rengøring af Redskaber og Gulve. Men Kærnen og Flødetønderne var sure og ildelugtende, saa vi maatte straks have dem udkogt med gloende Sten i Vandet.

Ved Middagstid var vi færdige, og efter en Runde

i Stalden gik jeg op og klædte mig om, og nu traf jeg Herrerne ved Middagsbordet, og under munter Samtale bagefter aflagde jeg min Rapport. Kl. 2 begyndte Fodringen m. v. i Stalden, og jeg var i Beskæftigelse med at ælte Smørret, sætte Farve til og vende Ostene; Kl. 4 blev der malket, og ved 6-Tiden var Arbejdet til Ende.

Efter Omklædning indfandt jeg mig ved Aftensbordet, og jeg tænkte paa, om Aftenen mon skulde gaa lige saa kedsommeligt som i Ubberup, men jeg blev behageligt overrasket. Samtalen gik livligt om Dagens Begivenheder, og saa meddelte Grüner mig, at Smørret, som her sloges i Dritler, aldrig afsendtes straks, thi først hen i Marts-April kom hans Grosserer fra Flensborg og købte hele Partiet til en fast Pris, som gjaldt til Maj. Det var noget nyt for mig, baade i Ubberup og paa Ladegaarden afgik Smørret snarest muligt; der maatte vist her en særlig omhyggelig Behandling til, for at det kunde staa sig i flere Maaneder, navnlig med Æltning og noget mere Salt, og jeg ønskede, jeg dog havde haft nogen, jeg kunde raadføre mig med. Ligesaa fik jeg at vide, at den tidligere Ejer af Elisalund i en vis Tid havde betinget sig 2 Pund Smør ugentlig, og dér maatte jeg være særlig omhyggelig, for han havde fraraadet saa meget at antage mig, derimod at beholde hans Mejerske, saa der vilde nok blive kritiseret skarpt. Jeg kan anføre, at han aldrig kom til at klage; jeg erindrer, at jeg i det Smør, jeg leverede til den mig saa venligt sindede Mand, æltede noget stødt Melis sammen med Saltet; det gav en behagelig Smag, som tiltalte Modtageren, saa han til Grüner udtalte, at han aldrig havde faaet mere velmagende Smør. Det glædede mig, men jeg holdt min Mund med Aarsagen.

Senere foreslog Grüner, at vi skulde læse noget højt; han havde lige købt den nyligt udkomne Bog »Fra Piazza del Popolo«, og det var jeg meget glad for, det var bedre end at sidde og studere Lacoppidaus gamle Agerbrugslære. Kl. 10 blæstes Retraiten, dvs. Grüner lukkede Bogen, jeg lygtede af i Stalden, og saaledes var den første Dag paa Elisalund gaaet, og gaaet ganske godt.

Og godt gik det Dag for Dag, eftersom jeg blev mere kendt og indlevede mig i de nye Forhold. Det var en flink Røgter, vi havde, ligeledes Pigerne, men derfor blev det mig paafaldende, at der blev Svingninger i den daglige Mælkemængde. Jeg lod eftermalke, men der var intet at bemærke, men saa en Morgen stillede jeg i Stalden og traf en af Daglejernes Koner i Færd med at malke en af Kørerne, inden Pigerne var kommet. Saa var det opdaget, og jeg burde muligvis meddele det til Grüner, men der var da rimeligvis blevet meget Vrøvl, da denne Madam var Røgterens Sønnekone; han gik i Forbøn for hende, hun tudede og lovede Bod og Bedring, og saa tav jeg foreløbig, og da jeg ikke senere mærkede noget, blev der ikke videre ud af den Historie.

Aftenerne var de fornøjeligste. Grüner fortalte om Gaarden og Forholdene paa Egnen, og disse var ganske ejendommelige for Elisalunds Vedkommende. Halvdelen af Marken laa i Danmark, men den anden var delt i to Dele, hvoraf den ene var tysk og den anden hørte til det saakaldte »Lapjyl-land«, som der da endnu ikke var truffet endelig Afgørelse om, men som senere blev dansk. Det var jo meget mærkelige Forhold, og de Karle, der var født i Sønderjylland, kunde vi ikke bruge paa de

tyske Jorder, for saa tog Gendarmene dem uden videre.

Grüner fortalte, at han en Sommerdag var kørt over Grænsen ind paa sin egen Mark i en Høstvogn med sine Sommergæster, og hans Søster stod midt i Vognen med en Dannebrogssløjfe i Brystet og holdende et vajende Dannebrogssflag fra en høj Stang — men det gik ogsaa galt. 2 Gendarmere med Revolvere standsede Køretøjet og kommanderede alle af Vognen, idet de tørdnede over den Frækhed at køre ind i Tyskland paa den Maade. At Grüner forsvarede sig med, at det var hans egen Jord, hjalp ikke, Fanen blev konfiskeret, og den ene Gendarm greb efter Frk. Grüners Sløjfe; men det taalte hun ikke og langede ham en saadan Lussing, at han veg tilbage og lod hende beholde den. Grüner maatte derimod spadsere til Haderslev, fulgt i Hælene af Gendarmen med Revolver i Haanden, men det morsomme var, at denne havde glemt at rulle Flaget sammen, saa Grüner under Dannebrog holdt sit Indtog i Byen, hvor han hilstes med Forstaaelse af Borgerne. Han blev dog hurtigt frigivet mod at betale en Bøde paa 25 preussiske Daler (1 Daler = 1 Rdl. 3 Mk.).

Den Slags Drillerier var der mange af. Skilte med latterlige Tegninger stilledes op lige paa Grænselinien; paa et saas Napoleon III holdende Bismarck mellem Knæene og givende ham en Endefuld — desværre blev det jo siden omvendt. — Af og til maatte jeg køre over Grænsen, naar et og andet skulde købes; Vognen blev saa altid nøje undersøgt, og havde jeg danske Aviser med til Indpakning, blev de konfiskeret. Ellers gik det daglige Liv roligt, men Omsætningen var mærkeligt nok mest i tyske Dalere.

Med Historier fra Krigens Tid forsloges mangan en Time, og jeg skal nævne et Par. Feltmarskal Wrangel havde givet Ordre til Tvangsudskrivning af Heste hos Civilbefolkningen, hvad jo vakte megen Forbitrelse. At ogsaa fjendtlige Officerer misbilligede Befalingen, viste sig paa Elisalund, hvor en Dag en østrigsk Ritmester, ledsaget af en Vagtmester og 4 menige pludselig kom til Gaarden. Ritmesteren forlangte Ejeren i Tale og bad ham vise sig sin Stald, mens den øvrige Styrke blev udenfor. Efter at have beset en Snes Arbejdsheste standsede han ved to smukke røde Køreheste, saa nøje paa dem og erklærede dem for syge af Kværke, og han bød ham nu til hans Forundring hente to uldne Stykker, som efter at være overhældt med Eddike og Peber blev bundet om Hestenes Hals. Saa gik de ud, og Vagtmesteren fik Ordre til at se efter, om nogle Dyr var brugbare, men han kom lidt efter tilbage og beklagede under stram Honnør, at der kun var to brugelige, men de var syge, befængt med Kværke — hvorpaa Ritmesteren sad op og høfligt hilsende red ud af Gaarden.

Af en anden Kaliber var en preussisk Artillerikaptajn, der rykkede ind paa Wissingsminde*), hvor han under Piskesmæld og Kommandoraab rullede et Batteri ind paa den store Gaardsplads og stillede Kanonerne i en lang Række op mod Hovedbygningen med Mundingerne mod Vinduerne. De mange Heste anbragtes i Laden, dels i Langloen, hvor Havre- og Hvedeneg smedes ned til dem fra Gulvene, dels i selve Gulvene ovenpaa Sæden. Det var en højst brutal Adfærd, og Proprietær Krog-Meyers Familie tilbragte en urolig Nat, hvor

---

*) Wissingsminde i Skanderup Sogn tilhørte 1862—75 Landvæsenskommissær Krog-Meyer.

alle laa paa Gulvene af Frygt for Kanonerne. Næste Morgen drog Tyskerne nordpaa, efterladende megen ødelagt Sæd og knuste Ruder.

I Mejeriet og Stalden gik alt sin rolige Gang, men da Vinteren strengedes, vilde Mælken snart fryse og gav for tynd Fløde; jeg fik saa en lille Kakkelovn og lavet nogle lange Tremmebænke, hvorpaa Mælkebøtterne stod; nu kunde de ikke fryse fast til Gulvet. Det viste sig at være ganske fortræffeligt, men besværligt var det; Tørv kunde ikke bruges i den lille Ovn, og Brænde havde vi ikke, men jeg fik da Lov til at fælde nogle forkrøblede Træer i Lunden; Trine og Karen slæbte dem hjem paa Sneen, og saa huggede og savede vi dem selv; det gav Varme to Gange, baade til os selv og i Kælderen.

Men nu blev en af Køerne meget syg; Dyrlægen erklærede det haabløst, og saa gik der Bud til Slagteren. Han kom, medbringende en lille blank Staalstang, vel $\frac{1}{4}$ Alen lang, i Spidsen formet som en Lanse. Koen blev lempet ind i Laden, og her trykkede Slagteren dens Hoved ned, saa Mulen berørte hans Træsko, og idet han ligesom kløede den bag Hornene, stødte han pludselig Jernet ind i den lille Fordybning, dér er. Uden en Lyd eller Bevægelse styrtede Dyret om, dødt som en Sild; aldrig før havde jeg set et Dyr blive saa hurtigt og smertefrit døbt. Derefter skred han til det videre fornødne.

Desværre viste det sig, at Kødet var aldeles ubrugeligt, og Slagteren vilde have gravet det ned, men Grüner sagde, der skulde koges Sæbe paa det, skønt Slagteren mente, det ikke kunde betale sig, da Dyret var for magert, men det hjalp ikke, Sæbe skulde der laves, og da ingen af os forstod sig paa

det, gav Slagteren Anvisning paa en gammel Kone, der var dreven i den Ting, iøvrigt en »klog Kone«, der kurerede, viste igen, signede o.s.v., og han lovede at skaffe hende.

For at undgaa Stanken i Mejeriet foreslog jeg, at Sæbekogningen skulde foregaa i Bryggerset i den anden Sidelænge, men herimod protesterede den gamle antikke kraftigt, hun vilde ikke have det Svineri paa sit Omraade, og da hendes Nøgleknippe begyndte at rasle paa en foruroligende Maade, og de forlorne Sidekrøller og Kappestrimlerne rystede, flygtede Grüner og Kandidaten hurtigst muligt, og saa maatte jeg holde for og ofre mine store Kedler.

Saa arriverede den kloge Kone. Hun saa ud, som hun stammede fra Taterne, blaaligt, sort, graasprængt Haar, sorte, stikkende Øjne, en mærkelig broget, skiden Dragt, et rynket Ansigt og nogle Hænder, som lignede Ravnekløer — skøn var hun ikke, og mine Piger var ikke fri for at ryste for »Heksen«, men bestille noget det kunde hun. Mange Dele kom der i Gryden, og fyret blev der, saa Stank og Damp fyldte Rummet, og i al den Damp og Ild færdedes dette Kvindemenneske, som om det var Fandens Oldemor, der kogte en eller anden Sejd eller Heksedrik.

Endelig forsvandt hun efter rigelig Betaling og medtagende et af de bedste Stykker Kød til sit Hjem et Sted ude i Heden; hun gik med den Besked, at naar Vandet var koldt, kunde vi selv øse det af, saa laa Sæben paa Bunden i et »revnendes godt Lag«, jo god Morgen! Grüner og Kandidaten vilde se det glørværdige Resultat; Kedlen blev tømt, men paa Bunden laa kun et ganske tyndt Lag Sæbe paa en Tommes Tykkelse, en gulgraa Masse,

som blev skaaret op i Skiver. Grüner kiggede i Gryden, Kandidaten ligesaa, derpaa saa de paa hinanden og brast i Latter. »Ved du hvad«, foreslog Kandidaten, »nu skærer vi Sæben i pæne firkantede Stykker og lægger et Stykke paa hvert Gæsteværelse med Opgivelse af Pris og en glimrende anbefaling, det vil blive saadant noget som 25 preussiske Daler pr. Stk., naar vi beregner Koens Værdi og alle Omkostninger.« Og saadan skete det.

Saa stod Julen for Døren med sin Travlhed, som jeg dog ingen Del tog i, da Mejeri og Kostald gav mig nok at bestille. Men om Aftenerne drøftede Herrerne Programmet. Juletræ skulde der være og 3. eller 4. Dag Julebal; det havde jo sine Vanskeligheder, da der ingen Frue var paa Gaarden, men saa fik en af Egnens gifte Damer tildelt Værtindens betroede Rolle. Heldigvis var en af Grüners Venner, stud. theol. Edvard Nyeborg, alt kommet hjem til sin Fader, Borgmesteren i Grenaa, og han blev indbudt, men den gamle vilde ikke undvære sin Søn i Julen, som rimeligt var. Grüner kunde imidlertid ikke tænke sig at holde Jul og Bal uden ham og afsendte derfor Dagen før Juleaften et Telegram saalydende: »I Morgen holder Kanen herfra ved Toget i Kolding. Du ventes bestemt.« Det var med stor Spænding, Kanens Tilbagekomst imødesaas, men endelig lød Klokkerne, og op for Hovedtrappen svingede den med Studenten. At der var Liv i ham, mærkedes straks, thi med et Spring trods Pels og Fodpose sprang han op ad Trappen i Favnen paa Grüner og Kragh, vist lykkelig over at være kommet til Juletræ og Juleballer paa denne selskabelige Egn.

Saa oprandt Juleaften. Vi spiste den traditionelle Risengrød, derefter Gaasesteg og Æblekage. Det

store Træ stod i Dagligstuen, vor sædvanlige Wigwam var omdannet til en Løvhytte ligesom Kontoret der begge havde Døre til Dagligstuen, alt med Tanke paa Ballet 4. Juledag, hvor saadanne Løvhytter, oplyste med en rød Ampel, kunde være hyggelige Hvilepladser. Nu blev Folkene, der var blevet godt trakteret i Køkkenfløjen, kaldt ind; de kom i stiveste Stads, meget højtidelige, og de gode gamle Julesalmer, der altid taler til Sind og Hjerter, blev sunget, Evangeliet blev læst, derpaa atter et Par Salmer, men saa var Højtiden forbi og Tankerne delt mellem Gaver og Slik.

Student Nyeborg delte ud med en Vits eller faderlig Formaning, som altid vakte megen Munterhed. Jeg fik en pæn Weichselrørspibe med stærkt Paalæg om ikke at ryge i Mejeriet og ikke genre mine Damer i Kostalden, og da Kusken Jeppe havde faaet en lignende Pibe, og Nyeborg en vældig Studenterpibe, foreslog han en Rygekonkurrence. Han og Kusken satte sig paa Gulvet med Ryggen mod hinanden og vældigt dampende, saa skulde de prøve, hvem der kunde holde længst ud og fordrive den anden. Det saa ganske pudsigt ud, naar de drejede og vendte sig for at undgaa at faa Modpartens Røgsøjle i Ansigtet; Kusken dampede, blæste og hostede forfærdeligt, men maatte halvkvalt til sidst overgive sig, mens Grüner lukkede Vinduerne op, saa Røgen, der svævede over Valpladsen, kunde fortrække. — Men nu kom den gamle med Kaffe og Julekage, og den nød vi alle, for »Kaffe kunde hun lave og Julekage bage«. Dermed var Aftenen forbi, og med mange Taksigelser vandrede Personalet ud for at sove trygt til Julemorgen, mens vi i Stald og Mejeri nogle Timer efter skulde begynde vor daglige Gerning.

Om nogen kom i Hjarup Kirke for at høre Pastor Find*) erindrer jeg ikke; jeg gjorde det ikke. Dag efter Dag gik som en Maskine, Herrerne tog paa Julevisitter, kritiserede skarpt og vittigt, hvad de havde oplevet, og det var ganske morsomt at høre paa, for trods al Kritik hvilede der en vis fornøjelse og godmodig Tone over det hele.

Saa oprandt Baldagen med et forfærdeligt Rode-ri. Saa havde de glemt at købe det og saa det og maatte have ridende Bud til Købmand. Sommetider krydsede Stafetterne hinanden: »Hvad har du hentet?« »Ja, hvad skal du efter?« »Sikke Vrøvl, det er jo det, som jeg kommer med.« »Ja, men Herren har selv sendt mig«. »Men Jomfruen har først sendt mig« — og saa fulgtes de tilbage, to Mand til Hest med en Pakke Stearinlys! Der manglede jo en Husfrue, saa alle vilde kommandere.

Alligevel var alt i bedste Orden, da Gæsterne kom. Ordren lød paa Kjole, hvid Vest og rød Undervest, de nationale Farver. Og saa fór den ene Kane eller Slæde efter den anden ind i Gaarden og med klingende Bjælder og Piskesmæld op for Hoveddøren, hvor jeg stod og lodsede alle disse indhyllede Væsener op ad Trappen, hvor Grüner og den indpakkede Værtinde tog imod og viklede Tørklæder og Kaaber af, indtil den yndigste Baldame viste sig som naar en Sommerfugl kryber ud af sit Puppehylster. Det var en kold en at staa der og tage imod, men det hjalp at komme ind, hvor der serveredes med The og »Kammerjunkere«. Jeg havde erklæret ikke at ville danse, da jeg blev svimmel, men Polonaisen maatte jeg med i; jeg havde saamænd ingen udvalgt, men heldigvis saa jeg en enlig lille Tyksak sidde og se sorgfuld ud,

*) *Henr. Carl Vilh. Find*, f. 1785, Præst i Hjarup 1837—72.

da hun ikke hørte til »de udvalgte«. Mit Hjerte blev saa rørt over hendes Forladthed, at jeg bød hende op, og jeg glemmer ikke det lykkelige Smil, der gik over hendes venlige lille Ansigt, det var som naar Solen en Aprildag skinner paa den frosne Jord. Musikken slog om i en Polka, som jeg dristede mig ud paa, og det gik vist meget ordentligt. Jeg gjorde Grüner og Kragh opmærksomme paa hendes Forladthed, og de sørgede nu for Kavallerer til hende; jeg havde hende til Bords, hvorefter jeg trak mig tilbage for at faa nogen Hvile, inden jeg skulde i Stald og Mejeri.

Næste Aften kørte vil til Bal paa Nygaard.*) Vi havde hverken Slæde eller Kane, kun en almindelig Vognfading med store Halmknipper i, hvor vi sad lunt og blødt; den blev sat paa Meder, men baade Klokker og Bjælder havde vi, saa vi kom med Sang og Klang. Vi blev modtaget med et ægte jydsk »Velkommen«, saa var den Præsentation forbi, og vi maatte selv gøre os bekendt med det øvrige Selskab, idet det, da vi traadte ind ad Døren, kun hed: Herrerne fra Elisalund«. Lidt efter blev vi bedt til Bords uden videre Ceremoni, og bagefter dansedes til landlig Musik, aldeles tvangfrit. De ældre drog sig tilbage til Kontoret, hvor L'hombren dyrkedes ivrigt under megen Munterhed; derinde var jeg ofte i Aftenens eller rettere Nattens Forløb og afløste saa en, saa en anden, naar han fik Lyst til at se paa Dansen.

Endelig brød vi op. Det var ubehageligt at komme i Overtøjet, der var helt koldt og fugtigt af Dampen indefra, men det hjalp, da vi blev stuvet sammen paa Halmknipperne; jeg sad selvtredie i Midten, og saa fór vi afsted. Sneen peb under Mederne,

*) Drenderup Nygaard i Ødis — el. Nygaard i Ø. Starup.

saadan frøs det, og da vi endelig holdt for Døren, og Grüner skulde først af, kunde han ikke komme løs; hans Overtøj var frosset fast til Halmen og hans Skæg til Kavajen. Ogsaa Kragh og jeg sad fast, men op skulde vi; Grüner kommanderede os til at rejse os samtidig, men Halmen fulgte med, og vi stod sammenfrosne; først oppe i Forstuen slap vi Trillinger fra hinanden.

Men jeg var meget ked af, at jeg atter skulde til fint, fint Bal paa Wissingsminde, det blev for meget af det gode, sligt havde jeg aldrig før været med til; Protest nyttede dog ikke, og Andendags Aften gled vi atter ud ad Porten i Sne og Frost. — Ballet formede sig nærmest som paa Elisalund, saa jeg kun skal omtale den sidste Dans, en Galopade. Hidtil havde jeg undgaaet at komme ud paa Gulvet, da en af Ballets fejrede Skønheder, vel noget i Kaadhed, nejede for mig — og saa dansede vi. Om det var Frøkenen, der førte, eller det var mig, ved jeg ikke bestemt, dog gik første Omgang helt vel, men saa skete Skandalen. Da vi skulde passere Klaveret, var vi kommet vel nær ind paa Pianisten og maatte gøre et rask Sving uden om ham, men derved kom vi ud af Balance, saa jeg med et Brag anbragte min Dame lige paa Bastangenterne. Det gav jo et mægtigt Tonevæld; Pianisten fór op, min Dame forsvandt, og al Dans ophørte; hvad jeg foretog mig, erindrer jeg ikke, men det hele opløstes i vældig Munterhed, og da Værtinden straks slog Dørene op ind til Kaffebordet, strømmede vi ind til det. Kort efter kørte vi hjem.

Nytaar forløb i al Stilhed. Grüner var rejst paa Besøg hos Familie og Venner, saa jeg residerede alene i Hovedbygningen. Der blev Ro ovenpaa al Tummelen, men jeg maatte uvilkaarligt rette det

Spørgsmaal til mig selv, om vi nu ogsaa havde haft Jul. Saaledes var Julen aldrig blevet fejret, hvor jeg havde været, hverken i mit Hjem, i Ubby Præstegaard eller i Ubberup; i Kirken havde jeg heller ikke været, Tiden havde været optaget af min Gerning — og den var ikke blevet forsømt — og af Munterhed og Fornøjelser. Jeg svarede mig selv: »Nej, det har ikke været en Jul, som du før har oplevet den« — alt syntes mig egentlig saa uendelig tomt nu i min Ensomhed, skønt det egentlig ikke stod mig klart, hvad jeg manglede, men noget savnede jeg. Den, der mest havde bidraget til at holde Dampen oppe, var uimodsigelig Student Nyeborg, da Grüner og Kragh til daglig var rolige og stilfærdige Mennesker. Underligt er det da at tænke paa, hvor et Menneske kan forandre sig, thi da jeg senere hen traf Nyeborg hos Vilhelm Beck, var han dennes særlig gode Ven og iøvrigt Missionsmand, dog ogsaa her havde han Dampen oppe, men nu førte den ikke til verdslige Fornøjelser, men til Sjæles Frelse.*)

Tiden sled sig hen; Dagen igennem var jeg optaget, men Aftenerne var lange. En af dem staar ved sin Uhygge tydeligt for mig. Fra Morgenstunden havde Vejret været grimt med Regn og Blæst, men mod Aften steg det til Storm; jeg sad og skrev et Brev til min Fader uden helt at kunne samle mig, saadan piskede det paa Vinduet, og Stormen tudede i det tomme Hus, det maatte vist være det, der kaldes Orkan. Ganske pludselig sprang Døren op, det store Spejl bevægede sig fremad, og Male-

---

*) Edvard Nyeborg, f. 1840, var 1878—85 Præst i Vildbjerg og 1886—1914 i Stenmagle. Han sad i Bestyrelsen for Indre Mission. — Bruhn var Fætter til Vilhelm Beck, idet deres Mødre var Søstre.

rierne dingledede, saa jeg lod Skriveriet være det, det var; jeg maatte ud mellem andre Mennesker.

Da jeg kom ud i Gaarden, trillede Hundehuset drevet af Stormen hen ad Stenbroen, mens den ulykkelige Hund tudede og sled i Lænken for at komme løs. Jeg gik ind i Folkestuen i Sidelængen; der var alle samlet, ingen tænkte paa at gaa i Seng i det Vejr; man mente, det var Jordskælv, ellers kunde Hundehuset ikke komme løs fra den store Pæl, der var rystet løs i Jorden. Saa fik vi den stakkels Hund bjerget og ind i Folkestuen; hvor var den taknemmelig, det ligefrem lyste ud af Øjnene paa den, da den krøb tæt op til os. Lige efter Midnat lagde Stormen sig, det blev ganske stille, og saa kunde vi gaa til Ro. Næste Morgen fik vi at vide fra Præstegaarden, at det havde været en Jordrystelse, men nævneværdig Skade var der ikke sket.

Det var jo Bestemmelsen, da jeg blev fæstet til Elisalund, at jeg kun skulde blive det halve Aar, til Maj 1867, for at ordne Mejeriet, da jeg vilde tilbage til det egentlige Landbrug. Det havde derfor ligget nær, at søge en Plads til Maj, men det gjorde jeg ikke; dels syntes jeg, at jeg gerne vilde være en lille Tid i mit Hjem, da jeg ikke havde været der siden Julen 1863, dels mente jeg, det ikke vilde være vanskeligt at faa en Stilling; derfor lod jeg fem være lige, passede mine Ting og glædede mig over, at Grüner og Kragh kom hjem, saa vi atter kunde genoptage vore hyggelige Aftentimer.

Saa gled Tiden hen uden videre Mærkværdigheder. Januar, denne lange, lange Maaned, var forbi, ligesaa Februar, men hen i Marts kom der Meddelelse fra Smørgrosserereren i Flensborg, at han vilde tillade sig at arrivere til Elisalund for muligt at

købe hele Vinterproduktionen. Nu fik jeg travlt, min Virksomhed skulde jo nu paa Vægtskaalen, og helt rolig var jeg ikke, for det at lave Smør den ene Dag, slaa det ned den næste og saa »lykkelig Rejse« er ganske anderledes nemt end at lave og passe det en hel Vinter igennem. Hver Drittel blev nu eftersat, saa der ikke var mindste Plet, frisk Smørgaze og Salt paalagt, det hele pudset og pænt, og saa kunde Hr. Grossereren komme, naar det passede ham.

Han kom, værdigt kørende, i Kavaj og med et stort uldent Tørklæde, som da det blev afviklet, fremviste en velholdt, glatbarberet Person med et godmodigt Ansigt og et lunt Blink i Øjet. Saadan stod den mægtige Mand for mig, da jeg blev forevist som Mejeristen. Saa fulgtes vi ad over i Mejeriet, hvor han kiggede snart i alle Kroge, lugtede til Kærnen og Flødetønden og gik velvilligt smilende løs paa Dritlerne, bevæbnet med en lang Smørsøger, lugtede, smagte og spyttede ud, det tog en lang Tid, syntes jeg. Endelig færdig, og Trine, min første Pige, stod fin og pillen som et Æg og bød Hr. Grossereren Vandfad o. s. v., hvilket belønnedes med en preussisk Daler og et venskabeligt Kneb i de rødmeende Kinder, og saa forsvandt han med Grüner til de indre Gemakker, hvor Handelen skulde sluttes.

Det var en spændende Tid, inden alt gik i Orden, der skulde jo spises og drikkes og fremfor alt snakkes, og imens gik jeg og ventede, som da jeg som Discipel i Latinskolen ventede paa Eksamenskaraktererne. Men alting faar en Ende, Grossereren kørte afsted, og jeg op til Grüner, som modtog mig med en Lykønskning og et glad Smil; han havde solgt hele Produktionen til 1. Maj og det til højeste

Notering, 2 Mk. 8 Sk. brutto, i Nutidens Penge 82 Øre pr. Pund, og det var jo glimrende.

I April kom der Brev fra Fader, om jeg ikke kunde skaffe ham Oplysninger om det sidste Sted, han i 1864 var indkvarteret paa Tilbagetoget fra Dannevirke*); jeg husker nu ikke de forskellige Data og Spørgsmaal, men jeg tror, at Stedets Navn var »Røde Mølle«. Med Grüners Tilladelse fik jeg en Hest og red sønderpaa over Grænsen. Undervejs boede jeg paa en stor Gaard, Østergaard, hvor en fjern Slægtning var Forpagter — den laa forøvrigt paa dansk Grund — og her blev jeg venligt modtaget og fik nøjagtig Besked om Vejen til Møllen.

Denne laa som de fleste Vandmøller kønt med sin store Dam og sit skummende Hjul; Gaarden selv var velbygget, og propert var der inden Døre, langt skuret Træbord omgivet af Bænke, en Tobakksdaase og en Ølstob — det var nok Stuen for Møllegæsterne. Men nogen Velkomst fik jeg ikke. Befolkningen i Nærheden af Grænsen var altid meget reserveret og var nødt til at være det, men da jeg sagde, hvem jeg var og hvorfra og rykkede frem med mine Spørgsmaal, fik Mølleren et Ansigt saa stift og koldt og vidste ikke meget, kunde nok huske, de havde haft Dragoner indkvarteret, der havde været saa mange Slags paa Tilbagetoget, men Oplysninger og sligt kunde han ikke give. Det var tydeligt, han ikke var Danmark god, jeg blev ikke saa meget som budt at tage Sæde, og der var derfor ikke andet end at faa min Hest og ride hjem. Jeg lagde Mærke til, at Folkene havde samlet sig i en Klynge ved Porten, og idet jeg travede over Møllebroen, lød der en Raaben efter mig, og med et

*) Bruhns Fader deltog som Ritmester i Felttoget.

Par korte Træstykker, indrettet til at tage paa Hænderne og klappe sammen — de brugtes ellers til at kalde til Middag, som naar vi bruger en Klokke — frembagte de nu saa kraftig en Lyd, som tænkes kunde, for at skræmme Hesten og muligvis faa mig vippet af. Den gik ikke, jeg vendte Hesten, svingede min Hue og raabte: »Leve Danmark!« og red saa rask hjemad — en forgæves Tur.

Saa vidt jeg husker, var 3. Eskadron indkvarteret der i Eggen med Ordre til at forblive indtil videre, mens Hovedstyrken var i og om Kolding, men da det trak ud, og Fjenden nærmede sig, sendte Fader en Officer og et Par Mand til Kolding for at melde om Forholdene. Til deres store Forundring var Kolding rømmet, og Styrken paa March nordpaa; 3. Eskadron var glemt, synes det. Da Fader fik den Besked, var der jo ikke andet at gøre end at sadle op og følge efter, men hvorledes det var gaaet til, derom var det, Faders Tanker drejede sig, og derfor søgte han Oplysning. Jeg var ked af, at jeg skulde meddele ham, at jeg kom tilbage med en uforrettet Sag.

Nogle Dage før jeg skulde rejse, sagde Grüner til mig: »De har jo ikke søgt nogen Plads, men tager til Deres Hjem. Kunde De ikke have Mod og Lyst til at gennemgaa et Kursus paa Landbohøjskolen, det vilde sikkert være godt for Dem?« Hertil svarede jeg, at det vilde jeg meget gerne, men nu havde jeg kostet ikke saa lidt paa min treaarige Uddannelse, og Faders nuværende Omstændigheder, efter at han havde taget sin Afsked, tillod ham vist ikke yderligere Udgifter paa mig, da mine tre Søskende nu stod for Tur at komme i Lære og studere. Det havde Grüner ogsaa tænkt sig, og han havde derfor sat sig i Forbindelse med min tidli-

gere Læremester, Proprietær Holm paa Ubberupgaarden, og foreslaaet at de to skulde hjælpe mig til Uddannelsen paa Landbohøjskolen, og det havde han været meget villig til. Jeg takkede jo meget for denne Opmærksomhed, som jeg var yderst glad over, men mente, at jeg først maatte tale med mine Forældre, da jeg saa maatte bo i Hjemmet, og det fandt Grüner meget naturligt.

Og saa kom Afrejsens Dag. Da jeg traadte ind for at sige Farvel, sad Grüner ved sit Skrivebord, hvor han havde opstablet min Løn i ene preussiske Dalere, og da min Halvaarsløn var 100 Rigsdaler, var det jo en lille Formue. Aldrig syntes jeg at have været saa rig, det var ogsaa de første selvstændige Penge, jeg havde tjent, saa det var med en vis Tilfredshed, jeg samlede dem sammen med Tak for al Venlighed, jeg havde mødt i hans Hjem. »Og saa«, tilføjede han, »er her en anbefaling, som jeg med Glæde giver Dem i Haab om, at den maa blive Dem til Gavn.« Jeg har den endnu. Kusken Jeppe kørte mig til Kolding. Det var med et vist Vemod, jeg forlod d'Herrer Grüner og Kragh, ja hele den smukke Gaard og de gode Folk, jeg havde haft med at gøre; da jeg for $\frac{1}{2}$ Aar siden holdt mit Indtog, var det i Regn og Rusk og med nogen Ængstelse for ikke at kunne magte denne min første Plads; nu forlod jeg Gaarden i smilende Foraarsvejr og med Tak for, at alt var gaaet saa godt.
